

Samodostatnost Republike Hrvatske proizvodima ključnih tržišta poljoprivrednih proizvoda

Galić, Marijan

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:151:834062>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-30**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek - Repository of the Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Marijan Galić

Preddiplomski sveučilišni studij Poljoprivreda

Smjer Agroekonomika

**Samodostatnost Republike Hrvatske proizvodima ključnih
tržišta poljoprivrednih proizvoda**

Završni rad

Osijek, 2020.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Marijan Galić

Preddiplomski sveučilišni studij Poljoprivreda

Smjer Agroekonomika

**Samodostatnost Republike Hrvatske proizvodima ključnih
tržišta poljoprivrednih proizvoda**

Završni rad

Povjerenstvo za ocjenu završnog rada:

1. dr. sc. David Kranjac, mentor
2. izv. prof. dr. sc. Tihana Sudarić, član
3. doc. dr. sc. Ana Crnčan, član

Osijek, 2020.

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Završni rad

Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek
Preddiplomski sveučilišni studij Poljoprivreda, smjer Agroekonomika

Marijan Galić

Samodostatnost Republike Hrvatske proizvodima ključnih tržišta poljoprivrednih proizvoda

Završni rad prikazuje stupanj samodostatnosti poljoprivrednih proizvoda u Republici Hrvatskoj. Konkretno, u radu su proučavane žitarice, uljarice te životinjsko meso. Stupanj samodostatnosti jest omjer proizvodnje i ukupne domaće potrošnje izražen u postocima. Pokazuje u kojoj mjeri proizvodnja u jednoj zemlji pokriva domaću potrošnju. Obradeni parametri u radu su poljoprivredna proizvodnja, prinos, domaća potrošnja, uvoz te izvoz promatranog poljoprivrednog proizvoda u razdoblju od 2008. do 2018. godine. Iz tabličnog i grafičkog prikaza uvoza i izvoza tijekom promatranog razdoblja, vidljivo je poboljšanje na području vanjskotrgovinske razmijene nakon ulaska Republike Hrvatske u EU, odnosno nakon proširenja tržišta. Prema stupnju samodostatnosti u 2018. godini Republika Hrvatska je suficijentna u pšenici, kukuruzu, suncokretu, soji i uljanoj repici. Potrošnja ostalih važnih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda veća je od domaće proizvodnje, te se manjak nadoknađuje uvozom dok se višak izvozi.

Cljučne riječi: samodostatnost, poljoprivredna proizvodnja, domaća potrošnja, uvoz, izvoz

24 stranica, 10 grafikona, 10 tablica, 9 literaturnih navoda

Završni rad je pohranjen: u Knjižnici Fakulteta agrobiotehničkih znanosti Osijek i u digitalnom repozitoriju završnih i diplomskih radova Fakulteta agrobiotehničkih znanosti.

BASIC DOCUMENTATION CARD

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

BSc Thesis

Faculty of Agrobiotechnical Sciences in Osijek
Undergraduate university study Agriculture, course Agroecconomics

Marijan Galić

Key agricultural products markets self-sufficiency in the Republic of the Croatia

This thesis is to determine the degree of self-sufficiency of agricultural products in the Republic of Croatia. In particular, cereals, oilseeds and animal meat were researched. The degree of self-sufficiency is the ratio of production to total domestic consumption expressed as a percentage. It shows the extent to which production in one country covers domestic consumption. The processed parameters in the study are agricultural production, yield, domestic consumption, import and export of the observed agricultural product in the period from 2008 to 2018. From the conducted research of imports and exports during the observed period, there is some improvement in the field of foreign trade after the accession of the Republic of Croatia to the EU. According to the degree of self-sufficiency in 2018, the Republic of Croatia has a surplus in wheat, corn, sunflower, soybean and rapeseed. Consumption of other important agricultural products is higher than domestic production, and the deficit is compensated by imports.

Key words: self-sufficiency ratio, agricultural production, domestic consumption, import, export

24 pages, 10 graphs, 10 tables, 9 references

BSc Thesis is archived in Library of Faculty of Agrobiotechnical Sciences in Osijek and in digital repository of Faculty of Agrobiotechnical Sciences in Osijek

Sadržaj

1. UVOD	1
2. MATERIJAL I METODE.....	2
3. REZULTATI I RASPRAVA.....	3
3.1. Biljna proizvodnja	3
3.1.1. Proizvodnja pšenice.....	3
3.1.2. Proizvodnja kukuruza.....	5
3.1.3. Proizvodnja ječma.....	7
3.1.4. Proizvodnja uljane repice	10
3.1.5. Proizvodnja soje.....	11
3.1.6. Proizvodnja suncokreta	13
3.2. Stočarska proizvodnja.....	15
3.2.1. Proizvodnja goveđega mesa	15
3.2.2. Proizvodnja svinjskoga mesa.....	17
3.2.3. Proizvodnja ovčjeg i janječeg mesa	19
3.2.4. Proizvodnja pilećega mesa	21
4. ZAKLJUČAK.....	23
5. POPIS LITERATURE	24

1. UVOD

Poljoprivreda u bruto domaćem proizvodu (BDP) Republike Hrvatske sudjeluje s oko 3,5 % (Kranjac i sur., 2020.). Nakon što je Republika Hrvatska postala punopravnom članicom Europske Unije, 1. Srpnja 2013. godine, pokrenut je niz promjena u poljoprivrednom sektoru, osobito kada govorimo o vanjskotrgovinskoj razmjeni (Zrakić 2016.). U razmjeni poljoprivredno-prehrambenih proizvoda najvažniji hrvatski partneri sada su države članice Europske unije (EU) i države članice CEFTA-e (Srednjoeuropski ugovor o slobodnoj trgovini, engl. Central European Free Trade Agreement).

Samim time otvoreno je zajedničko tržište koje dovodi do novih uvjeta poslovanja na jedinstvenom tržištu (Kranjac i sur., 2020.). Povećanje samodostatnosti može biti rezultat procesa razvitka konkurentne poljoprivredne proizvodnje. Dakle, u novim tržišnim okolnostima suočeni smo s pitanjem konkurentnosti i sposobnosti da proizvode plasiramo na širem i zahtjevnijem tržištu. Stoga Ministarstvo poljoprivrede usmjerava svoje aktivnosti na jačanje konkurentnosti proizvodnje kao odgovor na potrebe da se u svim sektorima te proizvodnje ostvari maksimalan učinak (Kovačić, 1994.).

Vrijednost poljoprivredne proizvodnje Hrvatske u pretpristupnom razdoblju je iznosila 2.775,87 milijuna eura odnosno 0,74% vrijednosti poljoprivredne proizvodnje Europske Unije. U razdoblju nakon ulaske Hrvatske u EU vrijednost poljoprivredne proizvodnje se smanjila za 24,04%, no nakon kratkog perioda prilagodbe obujam poljoprivredne proizvodnje je počeo rasti.

Stoga, cilj završnog rada je utvrditi samodostatnost ključnih poljoprivrednih proizvoda prije i nakon pristupanja Hrvatske u EU.

2. MATERIJAL I METODE

U izradi ovoga završnog rada korišteni su sekundarni izvori podataka, dostupna literatura i znanstveni radovi, izvješća Hrvatske gospodarske komore, Državnog zavoda za statistiku, Ministarstva poljoprivrede, Agencije za plaćanje u poljoprivredi ribarstvu i ruralnom razvoju, te internetski izvori koji aktualiziraju predmet rada, samodostatnost poljoprivrednih proizvoda u razdoblju od 2008. do 2018. godine.

Kao metode analize prikupljenih podataka su se metoda trenda, stope promjene te metoda izračuna stupnja samodostatnosti koji predstavlja omjer proizvodnje i ukupne domaće potrošnje izražen u postocima. Rezultati rada prikazani su grafički i tablično.

Rad se temelji na analizi i usporedbi poljoprivredne proizvodnje u specifičnom razdoblju koje obuhvaća razdoblje prije ulaska u EU, razdoblje prilagodbe i na kraju razdoblje nakon početne prilagodbe jedinstvenom tržištu EU.

3. REZULTATI I RASPRAVA

Rezultati su prikazani odvojeno za ključna tržišta biljne i stočarske proizvodnje. Ključna tržišta biljne proizvodnje odnose se na glavne žitarice (kukuruz, pšenica, ječam) i uljarice (soja, uljana repica i suncokret) u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2008 do 2018. godine. Ključna tržišta stočarske proizvodnje predstavljaju govedarstvo, svinjogojstvo, ovčarstvo i kozarstvo i peradarstvo odnosno stupanj samodostatnosti proizvodnje mesa navedenih tržišta.

3.1. Biljna proizvodnja

Najveći udio u poljoprivrednoj proizvodnji Republike Hrvatske od 2008.-2018. u prosjeku ima biljna proizvodnja s oko 60%, dok stočarstvo sudjeluje s oko 40% u ukupnoj vrijednosti poljoprivredne proizvodnje (Kranjac i sur., 2020.). Najveći udio od svih skupina biljnih kultura u ukupnoj biljnoj proizvodnji ima proizvodnja žitarica. Republika Hrvatska samodostatna je u proizvodnji žitarica, posebno obične pšenice, kukuruza, ječma, zobi i pšenoraži (Krznar, 2018; Zrakić, 2016.). Slična situacija je i kod uljarica Republika Hrvatska samodostatna je proizvodnjom uljarica, posebno suncokreta, soje i uljane repice. U 2017. godini samodostatnost u proizvodnji uljarica iznosila je 276,5%. U 2018. godini na žetvenoj površini od 173.966 ha, proizvedeno je ukupno 516.470 t uljarica s prosječnim prinosom po hektaru od 3 t. Vanjskotrgovinskom razmjenom uljarica ostvarujemo suficit.

3.1.1. Proizvodnja pšenice

Pšenica se koristi u mlinarstvu, prehrambenoj i farmaceutskoj industriji. Najznačajniji je ratarski usjev, te je njome zasijana značajna količina obradivih površina na svijetu. U Republici Hrvatskoj je u 2018. godini prema podacima DZS požnjeveno 135.708 ha na kojima je proizvedeno 738.400 t pšenice, a prosječni prinos po hektaru bio je 5,4 t. Ostvarena proizvodnja pšenice u razdoblju od 2013. do 2018. godine bilježi pad od 26%. Prinos pšenice po hektaru u spomenutom razdoblju postotno je povećan za 10% (Tablica 2.).

Tablica 1. Pregled tržišta pšenice (meke) u Republici Hrvatskoj od 2008.-2018. godine

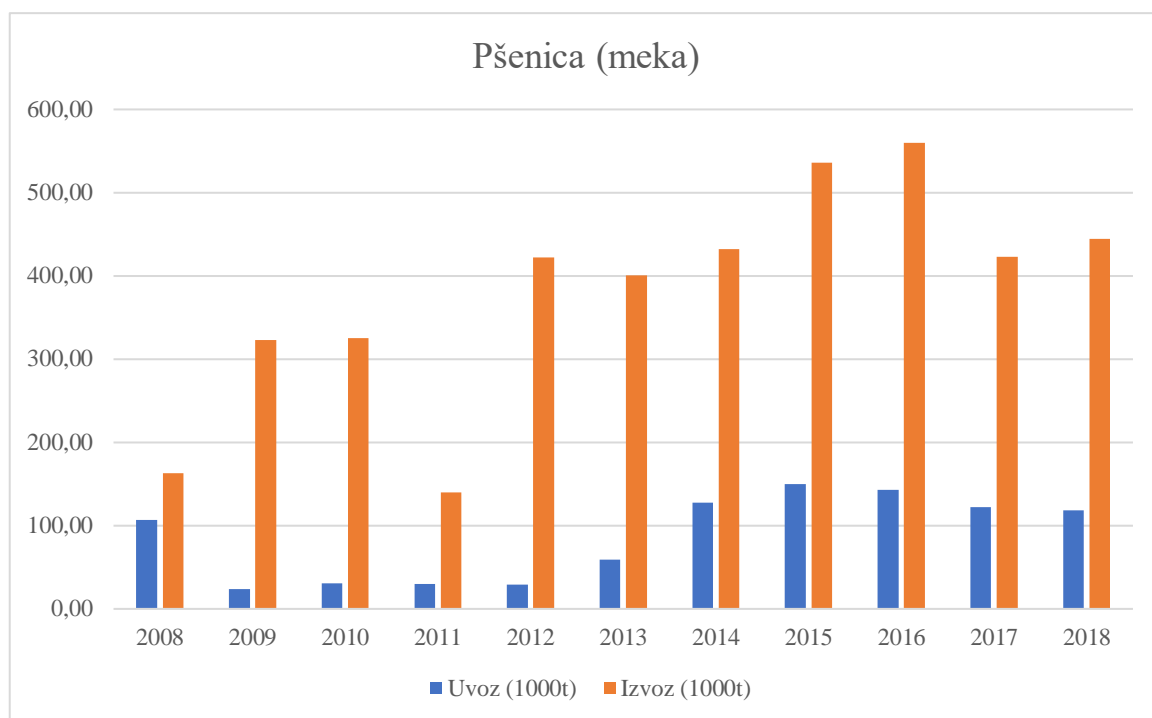
	2008	2010	2012	2013	2014	2016	2018	08'-13' (%)	13'-18' (%)
Proizvodnja (1000t)	849,50	674,69	991,04	994,10	641,50	957,60	738,40	17%	-26%
Površina (1000ha)	154,70	166,73	185,84	203,40	154,60	167,20	135,70	31%	-33%
Prinos (t/ha)	5,5	4,0	5,3	4,9	4,1	5,7	5,4	-11%	10%
Domaća potrošnja (1000t)	693,2	479,2	582,1	659,5	565,9	627,10	662,26	-5%	0,4%
Uvoz (1000t)	106,52	30,82	28,92	59,10	127,40	143,00	118,50	-45%	101%
Izvoz (1000t)	162,85	325,28	422,25	400,50	432,00	559,70	444,70	146%	11%

Izvor: Autor prema podacima Državnog zavoda za statistiku i Ministarstva poljoprivrede

U razdoblju od 2008. do 2013. godine prosječna proizvodnja pšenice bila je 868.391 t, dok je u proteklom šestogodišnjem razdoblju, razdoblju od 2013. do 2018. godine, prosječno na godišnjoj razini proizvedeno 793.333 t pšenice. Taj pad, u razdoblju od 2013. do 2018. godine, objašnjava činjenica da se u promatranom razdoblju pšenica se prosječno proizvodila na površini od 152.776 ha, a u razdoblju od 2008. do 2013. na površini od 172.841 ha.

U razdoblju od 2013. do 2018. godine konstantno se održava razina proizvodnje, čime se stvaraju raspoložive količine pšenice za izvoz. 2013. godine uvezeno je 59,10 tisuća tona pšenice, a 2018. godine 118,50 tisuća t što daje rast od čak 101%.

S obzirom na prikazani grafikon, te da se radi o razdoblju nakon ulaska Hrvatske u EU, taj podatak nije iznenađujući jer govorimo o većem tržištu i olakšanom uvozu i izvozu.

Grafikon 1. Uvoz i izvoz pšenice u razdoblju od 2008. do 2018. godine

Izvor: Autor prema podacima Državnog zavoda za statistiku i Ministarstva poljoprivrede

Tržišna samodostatnost pšenice, kao ključnog poljoprivrednog proizvoda, u 2018. godini iznosi 111%.

3.1.2. *Proizvodnja kukuruza*

U strukturi proizvodnje žitarica dominantno mjesto ima kukuruz. U 2013. godini proizvedeno je 1.874.400 t kukuruza na 288.400 ha, a prinos po hektaru bio je 6,5 t. Ostvarena proizvodnja kukuruza u razdoblju od 2013. do 2018. godine ima postotnu promjenu od 15%. Prinos kukuruza po hektaru u razdoblju između 2013. i 2018. godini promijenjen je za 40% u pozitivnom smislu (Tablica 2.).

Tablica 2. Pregled tržišta kukuruza u Republici Hrvatskoj od 2008.-2018. godine

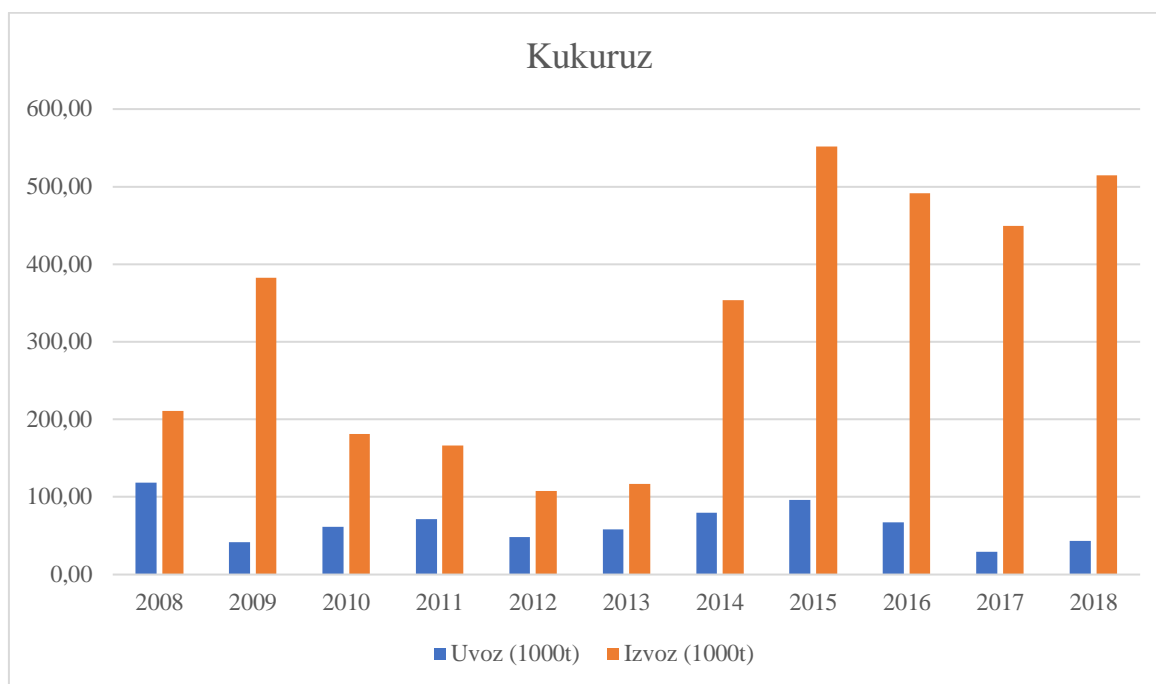
	2008	2010	2012	2013	2014	2016	2018	08'-13' (%)	13'-18' (%)
Proizvodnja (1000t)	2504,90	2067,82	1297,59	1874,40	2047,00	2154,50	2147,30	-25%	15%
Površina (1000ha)	314,10	296,77	299,16	288,40	252,60	252,10	235,40	-8%	-18%
Prinos (t/ha)	8,0	7,0	4,3	6,5	8,1	8,5	9,1	-18%	40%
Domaća potrošnja (1000t)	2562,27	1958,76	1253,56	1810,48	1771,71	1680,24	1564,14	-29%	-13,6%
Uvoz (1000t)	118,10	61,85	48,51	58,10	80,00	67,40	43,30	-51%	-25%
Izvoz (1000t)	210,73	180,91	107,67	117,00	353,50	491,70	514,50	-44%	340%

Izvor: Autor prema podacima Državnog zavoda za statistiku i Ministarstva poljoprivrede

U proteklom šestogodišnjem razdoblju od 2013. do 2018. godine, prosječno je na godišnjoj razini proizvedeno 1.915.333 t kukuruza. U razdoblju od 2013. do 2018. godine kukuruz se prosječno na godišnjoj razini proizvodio na površini od 256.600 ha, a prosječan prinos po hektaru u istom razdoblju iznosio je 7,5 t.

Kada govorimo o proizvodnji kukuruza i domaćoj potrošnji, težnja je zadovoljiti potrebe domaće potrošnje i opskrbiti si određenu količinu za izvoz. Nažalost, to nije uvijek tako pa uzmimo kao primjer 2008. godinu kada proizvodnja nije zadovoljila niti potrebe domaće potrošnje. Proizvodnja kukuruza u 2018. godini veća je od domaće potrošnje što rezultira viškovima za izvoz. U 2018. godini izvezeno je 514.500 t, dok je uvezeno 43.300 t kukuruza. Kada bi usporedili razdoblje od 2008. do 2013. godine i razdoblje između 2013. i 2018. godine, odnosno razdoblje prije i nakon ulaska Hrvatske u EU, vidljivo je da su proizvodnja i prinos neznatno smanjene, a najveći odraz u pozitivnom smislu vidljiv je kada usporedimo izvoz (Grafikon 2.). Izvoz kukuruza u 2013. godini iznosio je 117.000 tisuća t, a 2018. godine iznosio je 514.500 tisuća t, što znači da je izvoz postotno povećan za čak 340%.

U promatranom šestogodišnjem razdoblju Republika Hrvatska proizvela je više kukuruza nego što joj je potrebno za vlastite potrebe, što se pozitivno odrazilo na izvoz koji je bio puno veći nego uvoz tih godina.

Grafikon 2. Uvoz i izvoz kukuruza u razdoblju od 2008. do 2018. godine

Izvor: Autor prema podacima Državnog zavoda za statistiku i Ministarstva poljoprivrede

Tržišna samodostatnost kukuruza, kao ključnog poljoprivrednog proizvoda, u 2018. godini iznosi 137%.

3.1.3. Proizvodnja ječma

Prema zastupljenosti na oranicama ječam se u Hrvatskoj nalazi na četvrtom mjestu nakon kukuruza, pšenice i soje. Najviše ječma je proizvedeno 2008. kada su i najveće požnjevene površine, a najmanje 2010. kada je ostvaren najniži prosječan prinos od svega 3,3 t/ha.

U Republici Hrvatskoj je u 2018. godini požnjeveno 50.988 ha na kojima je proizvedeno 227.500 t ječma, a prinos po hektaru bio je 4,5 t. Zbog smanjene žetvene površine, proizvodnja ječma u 2018. godini u odnosu na prethodnu 2017. godinu smanjena je za 12,6%. U proteklom šestogodišnjem razdoblju, od 2013. do 2018. godine, prosječno je proizvedeno 218.567 t ječma te je time proizvodnja u 2018. godini veća za 4% u odnosu na

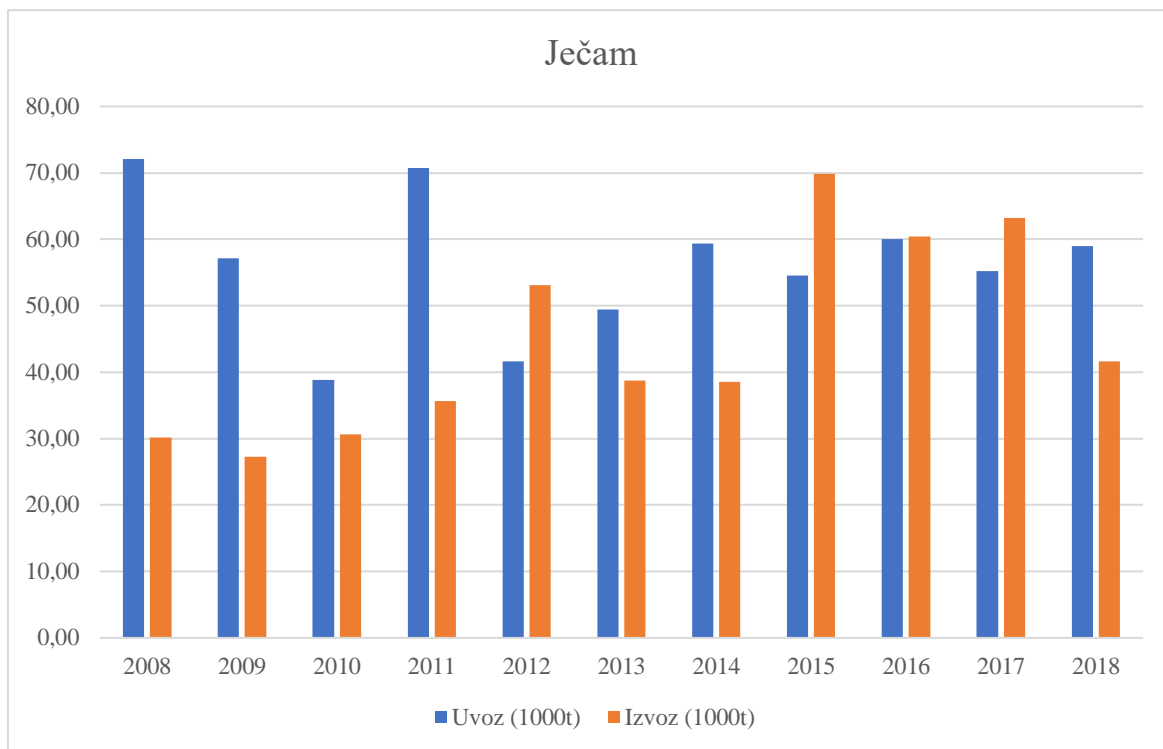
petogodišnji prosjek (Tablica 3.). U razdoblju od 2013. do 2018. godine prosječno se ječam proizvodio na površini od 50.733 ha, a prosječan prinos 4,3 t/h.

Tablica 3. Pregled tržišta ječma u Republici Hrvatskoj od 2008.-2018. godine

	2008	2010	2012	2013	2014	2016	2018	08'-13' (%)	13'-18' (%)
Proizvodnja (1000t)	279,10	172,36	235,38	201,30	175,60	263,20	227,50	-28%	13%
Površina (1000ha)	65,50	52,52	56,83	53,80	46,20	56,50	50,90	-18%	-5%
Prinos (t/ha)	4,3	3,3	4,1	3,7	3,8	4,7	4,5	-13%	22%
Domaća potrošnja (1000t)	321,03	180,53	239,84	224,36	182,96	231,82	240,88	-30%	7,4%
Uvoz (1000t)	72,08	38,86	41,67	49,40	59,40	60,00	59,00	-31%	19%
Izvoz (1000t)	30,15	30,69	53,08	38,70	38,50	60,40	41,60	28%	7%

Izvor: Autor prema podacima Državnog zavoda za statistiku i Ministarstva poljoprivrede

U razdoblju od 2008. do 2013. godine, prosječno se proizvodilo 220.950 t ječma na prosječnoj površini od 56.095 ha. Prinos u tom razdoblju iznosio je 3.9 t/h. Najmanje ječma je bilo posijano 2015. godine 43.700 ha, a najviše 2008. godine 65.500 ha, što čini razliku od čak 33%. Najmanji prinos utvrđen je 2010. od svega 3,3 t/h, a najviši 2015. i iznosio je 4,4 t/h što predstavlja povećanje od 33%. Razlog takvog odstupanja se može pripisati najviše zbog vremenskih prilika.

Grafikon 3. Uvoz i izvoz ječma u razdoblju od 2008. do 2018. godine

Izvor: Autor prema podacima Državnog zavoda za statistiku i Ministarstva poljoprivrede

Uvoz ječma u razdoblju od 2008. do 2013. godine bilježi postotan pad od 31%. Republika Hrvatska ne izvozi velike količine ječma iz razloga što je domaća potrošnja izrazito velika u odnosu na proizvodnju, te se ne stvaraju viškovi za izvoz.

Tržišna samodostatnost ječma, kao ključnog poljoprivrednog proizvoda, u 2018. godini iznosi 94%.

3.1.4. *Proizvodnja uljane repice*

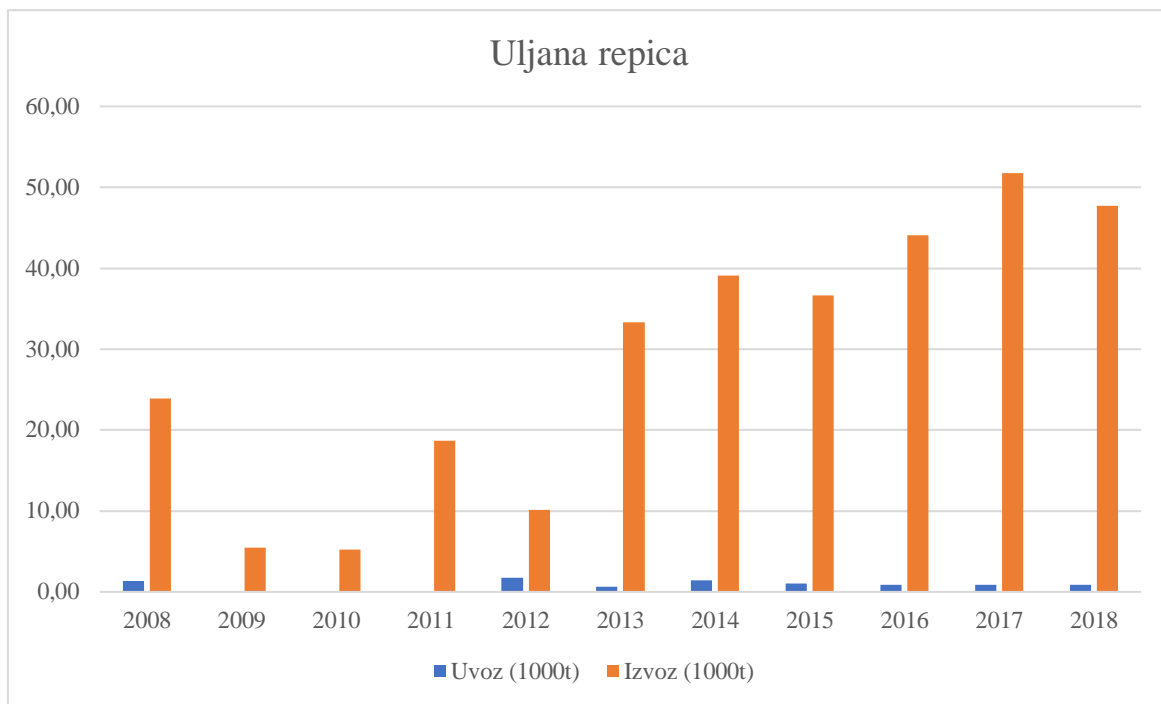
Osim značaja u ishrani stoke, ljudi i proizvodnji ulja, uljana repica važna je i za proizvodnju biodizela. Žetvena površina za uljanu repicu u 2018. godini bila je 55.100 ha, prinos po hektaru 2,8 t, dok je ukupna proizvodnja iznosila 155.800 t. Prinos uljane repice po hektaru u 2018. godini na istoj je razini prinosa ostvarenog u 2017. godini. Povećanje žetvenih površina rezultirao je i povećanjem proizvodnje uljane repice u 2018. godini (Tablica 4.).

U razdoblju od 2008. do 2013. godine prosječno je prožnjeveno 38.340 t uljane repice na prosječnoj površini od 20.481 ha. Prosječni prinos u spomenutom razdoblju bio je 2,6 t/ha. U proteklom šestogodišnjem razdoblju, od 2013. do 2018. godine, prosječno je proizvedeno 96.733 t uljane repice koja se proizvodila na površini od 33.933 ha, a prinos po hektaru iznosio je 2,85 t. U razdoblju od 2013. do 2018. godine znatno se povećala žetvena površina za uljanu repicu za čak 206% pa samim time u proizvodnja i to za 226%. Korištenje uljane repice za domaću potrošnju bilježi znatan porast u razdoblju od 2013. do 2018. godine za 179%.

Tablica 4. Pregled tržišta uljane repice u Republici Hrvatskoj od 2008.-2018. godine

	2008	2010	2012	2013	2014	2016	2018	08'-13' (%)	13'-18' (%)
Proizvodnja (1000t)	32,90	33,05	26,41	47,80	71,20	113,00	155,80	45%	226%
Površina (1000ha)	22,40	16,34	19,89	18,00	23,10	36,80	55,10	-20%	206%
Prinos (t/ha)	2,8	2,0	2,7	2,7	3,1	3,1	2,8	-4%	4%
Domaća potrošnja (1000t)	40,39	27,93	17,86	34,96	53,70	88,24	97,53	-13%	179%
Uvoz (1000t)	1,36	0,08	1,74	0,65	1,41	0,87	0,87	-52%	35%
Izvoz (1000t)	23,88	5,20	10,10	33,36	39,10	44,06	47,74	40%	43%

Izvor: Autor prema podacima Državnog zavoda za statistiku i Ministarstva poljoprivrede

Grafikon 4. Uvoz i izvoz uljane repice u razdoblju od 2008. do 2018. godine
Izvor: Autor prema podacima Državnog zavoda za statistiku i Ministarstva poljoprivrede

Kod vanjskotrgovinske razmjene uljane repice bitno je naglasiti da su brojčane oscilacije između uvoza i izvoza velike, te da i prije ulaska Hrvatske u EU imamo pozitivnu vanjskotrgovinsku bilancu uljane repice koju daleko više izvozimo nego uvozimo.

Tržišna samodostatnost uljane repice, kao ključnog poljoprivrednog proizvoda, u 2018. godini iznosi 159%.

3.1.5. Proizvodnja soje

Soja je jedna od najstarijih poljoprivrednih kultura. Njena prehrambena vrijednost poznata je još od prije 5000 godina, a danas se koristi u proizvodnji ulja, hranidbi stoke i prehrambenoj industriji. Žetvena površina za soju u 2018. godini iznosila je 77.087 ha, prinos po hektaru iznosio je 3,2 t, a ukupna je proizvodnja bila 245.188 t. Prinos po hektaru u 2018. godini povećan je za 33% u odnosu na 2013. godinu (Tablica 5.).

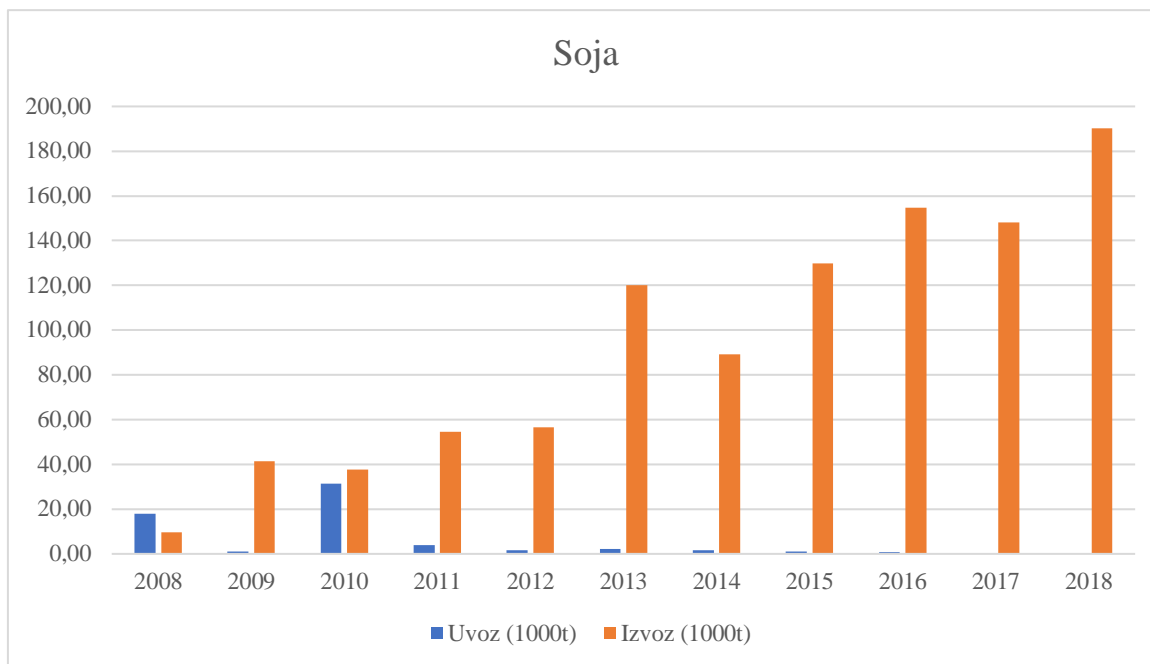
U proteklom razdoblju od 2008. do 2013. godine prosječno je proizvedeno 121.445 t soje na prosječno 49.461 ha poljoprivredne površine. Prosječni prinos za spomenuto razdoblje iznosio je 2,5 t/ha. U razdoblju od 2013. do 2018. godine, prosječno je na godišnjoj razini proizvedeno 189.366 t soje.

Tablica 5. Pregled tržišta soje u Republici Hrvatskoj od 2008.-2018. godine

	2008	2010	2012	2013	2014	2016	2018	08'-13' (%)	13'-18' (%)
Proizvodnja (1000t)	107,60	153,58	93,72	111,30	131,40	244,10	245,20	3%	120%
Površina (1000ha)	35,80	56,46	54,11	47,20	47,10	78,60	77,10	32%	63%
Prinos (t/ha)	3,0	2,7	1,7	2,4	2,8	3,1	3,2	-20%	33%
Domaća potrošnja (1000t)	116,06	147,21	40,50	49,63	104,73	147,05	158,10	-57%	218%
Uvoz (1000t)	18,01	31,36	1,57	2,15	1,73	0,89	0,07	-88%	-97%
Izvoz (1000t)	9,55	37,73	56,54	120,11	89,13	154,78	190,16	1157%	58%

Izvor: Autor prema podacima Državnog zavoda za statistiku i Ministarstva poljoprivrede

U razdoblju od 2013. do 2017. godine prosječno se na godišnjoj razini soja proizvodila na površini od 70.700 ha, a prinos po hektaru u 2018. godini bio je 2,7 t. Domaća potrošnja u razdoblju od 2013. do 2018. drastično se povećala za 218,6%. Proizvodnja, kao i obradive površine, u spomenutom razdoblju bilježi znatno postotno povećanje.

Grafikon 5. Uvoz i izvoz soje u razdoblju od 2008. do 2018. godine
Izvor: Autor prema podacima Državnog zavoda za statistiku i Ministarstva poljoprivrede

Kako vanjskotrgovinskom razmjenom gotovo svih uljarica, tako i sojom, ostvarujemo suficit (grafikon 5.). U pogledu uvoza i izvoza soje ključno je naglasiti kako se uvoz smanjio za gotovo 100%. U 2018. godini uvoz soje iznosi samo 70 t. Također, izvoz bilježi drastičan porast u razdoblju od 2008. do 2013. godine za čak 1157%.

Tržišna samodostatnost soje, kao ključnog poljoprivrednog proizvoda, u 2018. godini iznosi 155%.

3.1.6. *Proizvodnja suncokreta*

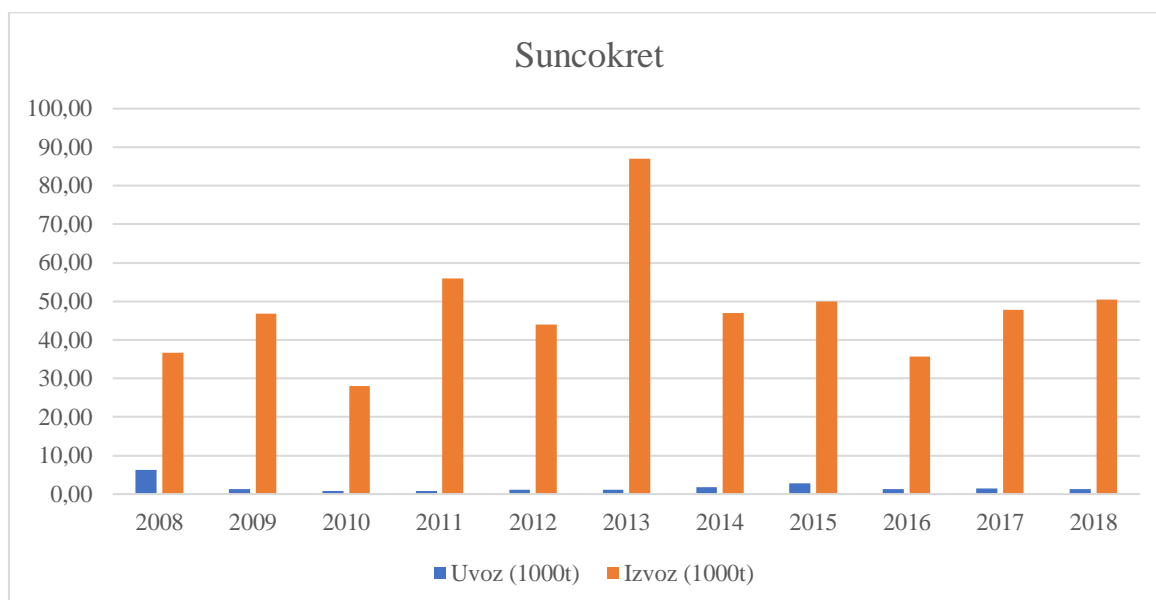
Osim za proizvodnju jestivog ulja, nusproizvod prerade suncokreta (suncokretova pogača) koristi se kao kvalitetna stočna hrana za tov junadi. U 2018. godini poženjeno je 37.100 ha suncokreta na kojima je proizvedeno 110.790 t suncokreta u zrnu s prosječnim prinosom po hektaru od 3 t (Tablica 6.). U proteklom šestogodišnjem razdoblju, od 2008. do 2013. godine, prosječno je na godišnjoj razini proizvedeno 94.895 t suncokreta na površini od 32.796 ha. Prosječan prinos u datom razdoblju iznio je 2,85 t/ha. U razdoblju od 2013. do 2018. godine prosječno se na godišnjoj razini proizvodilo 110.250 t na prosječnoj površini od 37.466 ha, a prinos po hektaru u bio je 2,4 t.

Tablica 6. Pregled tržišta suncokreta u Republici Hrvatskoj od 2008.-2018. godine

	2008	2010	2012	2013	2014	2016	2018	08'-13' (%)	13'-18' (%)
Proizvodnja (1000t)	119,90	61,79	90,02	130,60	99,50	110,60	110,80	9%	-15%
Površina (1000ha)	38,60	26,41	33,53	40,80	34,90	40,30	37,10	6%	-9%
Prinos (t/ha)	3,1	2,3	2,7	3,2	2,9	2,7	3,0	3%	-6%
Domaća potrošnja (1000t)	89,39	34,68	47,18	44,62	54,41	66,17	62,90	-50%	41,0%
Uvoz (1000t)	6,19	0,84	1,11	1,09	1,83	1,25	1,24	-82%	13%
Izvoz (1000t)	36,71	27,95	43,93	87,05	46,92	35,70	50,49	137%	-42%

Izvor: Autor prema podacima Državnog zavoda za statistiku i Ministarstva poljoprivrede

Poljoprivredne površine za suncokret, pa analogno tome i proizvodnja, bilježe pad u razdoblju od 2013. do 2018. Prinos je također negativnog predznaka u postotnoj promjeni od 6%. Domaća potrošnja suncokreta 2018. godine iznosi 62.900 t, dok je 2013. godine bila 44.180 t što je postotno povećanje od 41%.

Grafikon 6. Uvoz i izvoz suncokreta u razdoblju od 2008. do 2018. godine
Izvor: Autor prema podacima Državnog zavoda za statistiku i Ministarstva poljoprivrede

Izvoz suncokreta znatno se povećao od 2008. do 2013. godine za 137%, a uvoz u istom razdoblju bilježi pad od 82%. Dakako, uvoz, u odnosu na izvoz je neznatan kao i kod većine

uljarica. Tržišna samodostatnost suncokreta, kao ključnog poljoprivrednog proizvoda, u 2018. godini iznosi 176%.

3.2. Stočarska proizvodnja

Stočarska proizvodnja ima važnu ulogu u poljoprivrednoj djelatnosti Republike Hrvatske s udjelom od oko 40 % vrijednosti ukupne poljoprivredne proizvodnje (Grgić i sur., 2015.). U strukturi stočarske proizvodnje najvažniju ulogu imaju govedarstvo, svinjogojstvo, peradarstvo te ovčarstvo i kozarstvo. Meso predstavlja važan dio prehrane većine potrošača Europske Unije. Najvažnije vrste mesa koje se konzumiraju u EU su goveđe i juneće meso, svinjetina, meso peradi te janjetina (EC, 2013.)

3.2.1. Proizvodnja goveđega mesa

Govedarska proizvodnja uključuje uzgoj goveda i proizvodnju mesa, odnosno tov te predstavlja značajnu granu stočarstva Republike Hrvatske. Zauzima oko 40% ukupne stočarske proizvodnje u Republici Hrvatskoj. U proteklom šestogodišnjem razdoblju, od 2008. do 2013. godine, prosječan broj živih goveda iznosio je 447.583 grla. U istom razdoblju prosječno je proizvedeno 55.133 tona goveđeg mesa (Tablica 7.).

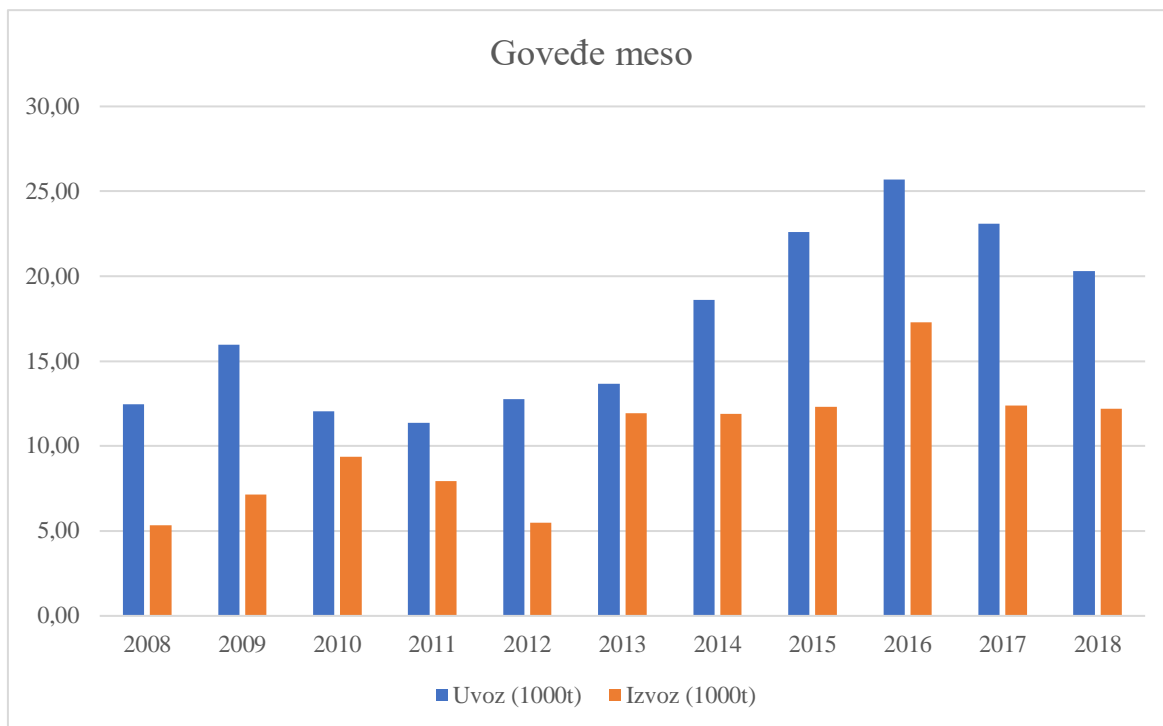
Tablica 7. Pregled tržišta goveđega mesa u Republici Hrvatskoj od 2008.-2018. godine

	2008	2010	2012	2013	2014	2016	2018	08'-13' (%)	13'-18' (%)
Žive životinje (1000 grla)	453,60	444,30	452,00	442,00	441,00	462,00	451,60	-3%	2%
Proizvodnja (1000 t)	58,10	62,90	47,15	47,64	44,80	44,80	45,90	-18%	-4%
Domaća potrošnja (1000 t)	65,19	65,52	54,41	53,70	55,00	57,20	59,20	-18%	10%
Uvoz (1000t)	12,45	12,03	12,75	13,67	18,60	25,70	20,30	10%	49%
Izvoz (1000t)	5,32	9,38	5,47	11,93	11,90	17,30	12,20	124%	2%

Izvor: Autor prema podacima Državnog zavoda za statistiku i Ministarstva poljoprivrede

U razdoblju od 2013. do 2018. godine prosječan broj grla živih životinja bio je 451.966. Proizvodnja goveđeg mesa u promatranom razdoblju iznosi 45.390 tona.

Goveđe meso nalazi svoje mjesto na domaćem tržištu, te bilježi razmjerno visoku potrošnju u odnosu na proizvodnju goveđeg mesa (Grgić i sur., 2015.).

Grafikon 7. Uvoz i izvoz goveđeg mesa u razdoblju od 2008. do 2018. godine

Izvor: Autor prema podacima Državnog zavoda za statistiku i Ministarstva poljoprivrede

Uvoz goveđeg mesa u razdoblju od 2008. do 2018. ne bilježi drastične promjene. Međutim, uvoz u promatranom razdoblju bilježi niski porast. Tržišna samodostatnost proizvodnje goveđeg mesa u 2018. godini iznosi 77%, što nije dovoljno za potrebe domaće potrošnje. Dakle, Republika Hrvatska nije samodostatna u proizvodnji goveđeg mesa.

3.2.2. Proizvodnja svinjskoga mesa

Svinjogojstvo predstavlja granu stočarstva kojoj je cilj proizvodnja i snabdijevanje tržišta svinjskim mesom i prerađevinama. Posebna se pozornost posvećuje kvaliteti mesa, a pod tim se podrazumijeva hranjiva vrijednost i mikrobiološka ispravnost. Konzumacija svinjskog mesa u Hrvatskoj i u okruženju raste po glavi stanovnika te prednjači ispred svih drugih vrsta (Grgić i sur., 2015.).

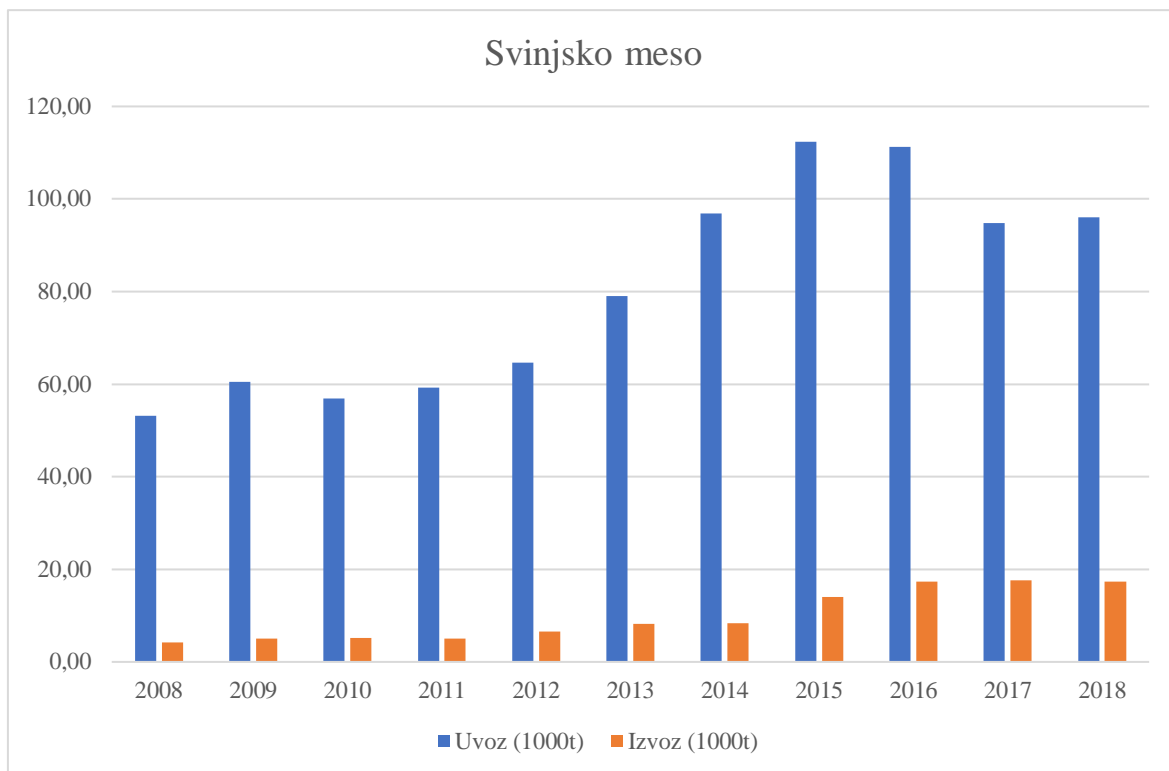
U proteklom šestogodišnjem razdoblju, od 2008. do 2013. godine, prosječan broj živih svinja iznosio je 1 184 983 grla. U istom razdoblju prosječno je proizvedeno 123 416 tona svinjskog mesa (Tablica 8.).

U razdoblju od 2013. do 2018. godine prosječan broj grla živih životinja bio je 1 127 833. Proizvodnja govedjeg mesa u promatranom razdoblju iznosi 107 666 tona. Domaća potrošnja svinjskog mesa izrazito je velika u odnosu na proizvodnju što se negativno odražava na izvoz.

Tablica 8. Pregled tržišta svinjskoga mesa u Republici Hrvatskoj od 2008.-2018. godine

	2008	2010	2012	2013	2014	2016	2018	08'-13' (%)	13'-18' (%)
Žive životinje (1000 grla)	1103,9	1230,7	1182,0	1110,0	1156,0	1163,0	1049,6	1%	-5%
Proizvodnja (1000 t)	147,90	147,60	126,70	106,80	95,80	111,40	115,10	-28%	8%
Domaća potrošnja (1000 t)	198,22	192,67	184,28	177,00	185,00	205,20	210,80	-11%	19%
Uvoz (1000t)	53,12	56,94	64,65	79,10	96,90	111,20	96,10	49%	21%
Izvoz (1000t)	4,20	5,12	6,59	8,20	8,40	17,40	17,40	95%	112%

Izvor: Autor prema podacima Državnog zavoda za statistiku i Ministarstva poljoprivrede

Grafikon 8. Uvoz i izvoz svinjskog mesa u razdoblju od 2008. do 2018. godine
 Izvor: Autor prema podacima Državnog zavoda za statistiku i Ministarstva poljoprivrede

Izvoz svinjskog mesa u razdoblju od 2008. do 2018. godine izrazito je nizak. Međutim, u izvozu od 2013. do 2018. godine evidentiran je porast od 112%. Uvoz svinjskog mesa također se povećava u promatranom razdoblju. Tržišna samodostatnost proizvodnje svinjskog mesa u 2018. godini iznosi 54%, što ne zadovoljava potrebe domaće potrošnje. Dakle, Republika Hrvatska nije samodostatna u proizvodnji svinjskog mesa.

3.2.3. Proizvodnja ovčjeg i janječeg mesa

Ovčarska i kozarska proizvodnja stočarske su grane koje se sve više i više razvijaju u Republici Hrvatskoj, ali na čijem razvoju je i nadalje potrebno sustavno raditi. U posljednja su dva desetljeća ovčarska i kozarska proizvodnja doživjele značajne strukturne promjene. Na te su promjene utjecali, osim ratnih stradanja, prvenstveno gospodarski i socijalni te niz drugih čimbenika.

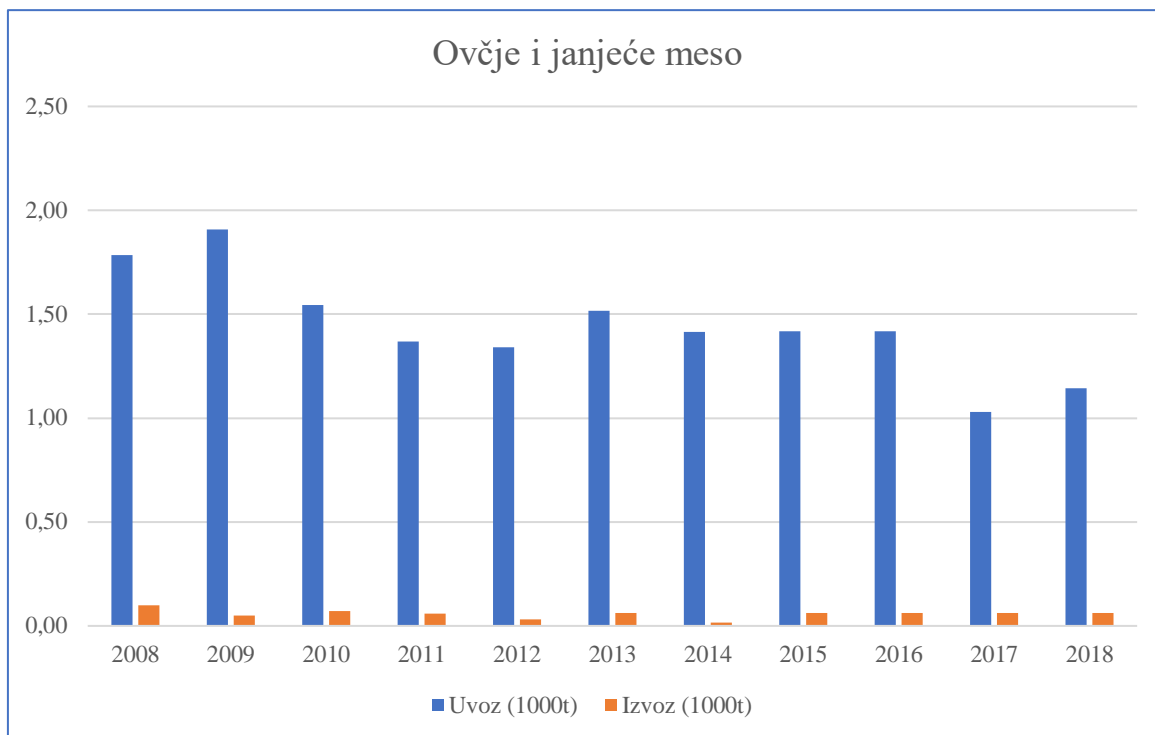
U proteklom razdoblju od 2008. do 2013. godine, prosječan broj živih ovaca, koza i janjadi iznosio je 638 400 grla. U istom razdoblju prosječno je proizvedeno 6 615 tona ovčjeg i janječeg mesa (Tablica 9.).

Tablica 9. Pregled tržišta ovčjeg i janječeg mesa u Republici Hrvatskoj od 2008.-2018. godine

	2008	2010	2012	2013	2014	2016	2018	08'-13' (%)	13'-18' (%)
Žive životinje (1000 grla)	643,40	630,00	679,00	620,00	605,00	619,00	636,60	-4%	3%
Proizvodnja (1000 t)	7,50	6,71	6,26	6,42	6,03	5,51	5,47	-14%	-15%
Domaća potrošnja (1000 t)	9,28	8,26	7,60	7,88	7,43	6,87	6,55	-15%	-17%
Uvoz (1000t)	1,78	1,54	1,34	1,52	1,42	1,42	1,14	-15%	-25%
Izvoz (1000t)	0,10	0,07	0,03	0,06	0,02	0,06	0,06	-38%	0%

Izvor: Autor prema podacima Državnog zavoda za statistiku i Ministarstva poljoprivrede

U razdoblju od 2013. do 2018. godine prosječan broj grla živih životinja bio je 621 066. Proizvodnja ovčjeg i janječeg mesa u promatranom razdoblju iznosi 5 701 tona. Uvoz ovčjeg i janječeg mesa u razdoblju od 2008. do 2018. godine gotovo da je stalan i pri tome vrlo je nizak.

Grafikon 9. Uvoz i izvoz ovčjeg i janječeg mesa u razdoblju od 2008. do 2018. godine
Izvor: Autor prema podacima Državnog zavoda za statistiku i Ministarstva poljoprivrede

Izvoz ovčjeg i janječeg mesa u istom razdoblju očituje se u jako malim promjenama, te neznatnim vrijednostima. Izvoza ovčjeg i janječeg mesa gotovo da i nema. Tržišna samodostatnost proizvodnje ovčjeg i janječeg mesa u 2018. godini iznosi 83%, što nije dovoljno za potrebe domaće potrošnje. Dakle, Republika Hrvatska nije samodostatna u proizvodnji ovčjeg i janječeg mesa.

3.2.4. Proizvodnja pilećega mesa

Pod peradarstvom se prvenstveno podrazumijeva uzgoj kokoši, pura, gusaka i pataka. Od peradi se dobivaju izuzetno kvalitetne glavne namjernice poput jaja i mesa, ali uz njih tu su i sporedni proizvodi poput gnoja i perja. Organizam peradi veliki je prerađivač hranjivih sastojaka krmiva u jaja i meso.

U razdoblju od 2008. do 2013. godine, prosječno je proizvedeno 65 400 tona pilećeg mesa. U šestogodišnjem razdoblju od 2013. do 2018. godine prosječno je proizvedeno 62 766 tona pilećeg mesa (Tablica 10.).

Tablica 10. Pregled tržišta pilećega mesa u Republici Hrvatskoj od 2008.-2018. godine

	2008	2010	2012	2013	2014	2016	2018	08'- 13' (%)	13'- 18' (%)
Proizvodnja (1000 t)	92,40	60,20	61,30	55,70	59,10	64,00	67,60	-40%	21%
Domaća potrošnja (1000 t)	103,07	73,74	75,29	71,40	73,10	78,60	86,00	-31%	20%
Uvoz (1000t)	15,82	21,29	23,63	25,50	26,00	28,20	32,30	61%	27%
Izvoz (1000t)	5,15	7,75	9,64	9,80	12,00	13,70	13,90	90%	42%

Izvor: Autor prema podacima Državnog zavoda za statistiku i Ministarstva poljoprivrede

Grafikon 10. Uvoz i izvoz pilećeg mesa u razdoblju od 2008. do 2018. godine

Izvor: Autor prema podacima Državnog zavoda za statistiku i Ministarstva poljoprivrede

Izvoz pilećeg mesa od 2008. do 2018. godine bilježi stalan i polagan porast. Izvoz pilećeg mesa u istom razdoblju relativno skroman. Tržišna samodostatnost proizvodnje ovčjeg i janjećeg mesa u 2018. godini iznosi 78%, što nije dovoljno za potrebe domaće potrošnje.

4. ZAKLJUČAK

Poljoprivreda predstavlja jednu od temeljnih grana gospodarstva neke zemlje. U idealnim uvjetima poljoprivredna proizvodnja trebala bi biti dostatna u zadovoljenju domaćih potreba. Upravo je stupanj samodostatnosti jedan od važnijih pokazatelja stabilnosti i razvijenosti poljoprivrednog tržišta neke zemlje. Republika Hrvatska samodostatna je u proizvodnji žitarica i uljarica, no nije samodostatna u proizvodnji mesa.

Hrvatska je samodostatna žitom. Pri tome najveću samodostatnost u 2018. godini bilježimo kod kukuruza od 137%. Nadalje, samodostatnost u proizvodnji pšenice iste godine iznosi 111%, dok proizvodnja ječama zaostaje s 93%.

Najveći stupanj samodostatnosti među svim promatranim poljoprivrednim proizvodnima imaju uljarice. Proizvodnja suncokreta 2018. godine prednjači u samodostatnosti s 176%. Visok stupanj samodostatnosti bilježi se kod uljane repice 159%, i soje 155%. Međutim što se tiče stočarskih proizvoda Hrvatska se ne može pohvaliti samodostatnosti u proizvodnji goveđeg, svinjskog, ovčjeg i janječeg te pilećega mesa.

Na temelju navedenih stupnjeva samodostatnosti se može zaključiti da je Republika Hrvatska izvoznik žitarica i uljarica, a uvoznik mesa i stočarskih proizvoda. Ulaskom u Europsku Uniju Hrvatska se suočava s problemom konkurentnosti. Hrvatska poljoprivreda danas nema dovoljno razvijenu konkurentnu sposobnost svojih poljoprivrednika koju imaju poljoprivredni proizvođači ostalih zemalja Europske unije. Ključni preduvjet daljnjeg integriranja u zajedničko europsko tržište je ubrzano jačanje konkurentnosti naših poljoprivrednih gospodarstava.

5. POPIS LITERATURE

1. Državni zavod za statistiku. PC-Axis baze podataka. poljoprivreda, lov, šumarstvo i ribarstvo. Biljna proizvodnja. <http://www.dzs.hr> (28.8.2020)
2. Ministarstvo poljoprivrede: Zeleno izvješće www.poljoprivreda.gov.hr (28.8.2020)
3. Ministarstvo poljoprivrede: Proizvodno-potrošne bilance poljoprivrednih proizvoda www.poljoprivreda.gov.hr (29.8.2020.)
4. Grgić, I. Zrakić, M. Hadelan, L. (2015.): Proizvodno - potrošna bilanca svinjskog mesa u Hrvatskoj. MESO: Prvi hrvatski časopis o mesu, XVII (2) 138-144.
5. Grgić, I. Zrakić, M. (2015.): Samodostatnost Republike Hrvatske u proizvodnji goveđeg mesa. MESO: Prvi hrvatski časopis o mesu, XVII (1), 51-56.
6. Kovačić, D. Božić, M. (1994.): Samodostatnost Hrvatskog poljodjelstva. Agronomski glasnik 56 (3-4) 327-347.
7. Krznar, S.(2018): Poljoprivredna proizvodnja Republike Hrvatske prije i nakon pristupanja EU. Diplomski rad. Sveučilište u Zagrebu, Agronomski fakultet, Agrobiznis i ruralni razvitak
8. Kranjac, D., Zmaić, K., Grgić, I., Salamon, P., Erjavec, E. (2020.): Accession impact and outlook for Croatian and EU crop and livestock markets. Spanish Journal of Agricultural Research 18 (1) 1-10.
9. Zrakić M, (2016.): Partial equilibrium model of crop production in Croatia, Ph. D. Thesis. University of Zagreb, Faculty of Agriculture: 190.